

К наиболее аттрактивным заповедным объектам относится Карпатский биосферный заповедник, Ужанский национальный парк, который является составной частью трилатерального польско-словацко-украинского Международного заповедника "Восточные Карпаты". К международной сети биосферных резерватов ЮНЕСКО относится Долина нарциссов.

Составленная картосхема геопространственного распространения важнейших пятьдесят девять туристско-рекреационных объектов Закарпатья: археологических, архитектурных, исторических, бальнеологических, спелеологических, сакральных. Проведено рекреационно-туристическое районирование, проложены маршруты и рассчитаны расстояния до основных туристических объектов.

Ключевые слова: каровые, вулканические, завальные, антропогенные, , сакральные, спелеологические, бальнеологические; трилатеральный, биосферный.

Summary:

Ivan Voloshyn, Kateryna Nenko, Roksolana Shchurokova. THE TOURIST-RECREATIONAL POTENTIAL OF THE ZAKARPATTIA REGION.

The article highlights the natural conditions of Zakarpattia region (Carpathian Zakarpathian valley and foothills). Determined the development of two tourist-recreational periods – summer (recreation, rest, medical treatment) and winter (skiing). The most favorable winter sports include Polonysko-Chornogirsky array, where the duration of the thickness of snow is 5-6 months. Zakarpattia region is characterized by a large number of the rivers (Tisza River, Tereblya, Latorica, Borzhava); karov's lakes (Maricheika Nesamovyte, Brebeneskul); anthropogenic (Solotvynska); zahatnuyu (Synevir, Salt); volcanic (Lypchanske, Vorochivske, Syn). Zakarpattia region has significant balneological resources (mineral hot water). In Tyachevo are, between the Velyka and Malenka Ugolek, was discovered more than karst 20 caves of different origin. In the same area represented salt karst (Solotvino). In Solotvyno caves digger carried archeological treatment.

In Zakarpattia region have been saved medieval castles. The most popular of them are considered Uzhgorod, Mukachevo, Chynadiyevskyy castles. On the territory of the region saved one hundred eighteen sacral monuments of folk architecture XVII-XIX centuries.

To the most attractive protected objects are belonged Carpathian Biosphere Resorve, Uzhanskiy National Park, which is part of the trilateral Polish-Slovak-Ukrainian international reserve "Eastern Carpathians". To the World Network of Biosphere Reserves to UNESCO include Narcissus Valley.

Was created the map of geospatial distribution of fifty nine major tourist and recreational facilities of Zakarpattia, archaeological, architectural, historical, balneological, speleological and sacred. Was conducted recreational and tourist zoning, was created an itinerary and calculated distance to the main tourist sites.

Keywords: karov, volcanic, general, anthropogenic, sacral, speleological, balneological; trilateral, biospheric.

Рецензент: проф. Брич В.Я.

Надійшла 28.03.2015р.

УДК 911.3:338.48

Наталія КОЦАН, Галина ЯЩИНСЬКА

ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ І РЕСУРСИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ПОЛЬЩІ

Проаналізовано природно-географічні фактори розвитку сільського зеленого туризму Польщі. Досліджено природно-географічне положення країни, водні, орографічні, лісові ресурси, ресурси природно-заповідного фонду Польщі для потреб розвитку сільського зеленого туризму. Виявлено вплив природно-географічних умов та факторів, що потенційно та актуально впливають на формування туристичного продукту сільського зеленого туризму Польщі.

Ключові слова: сільський зелений туризм, природно-географічні фактори, рельєф, клімат, географічне положення, водні, орографічні, біотичні, лісові ресурси, природно-заповідний фонд.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із найперспективніших видів туризму в Польщі є сільський зелений туризм. Для сільських мешканців – це вид підприємницької діяльності, що приносить їм додаткові доходи, а також підвищує зайнятість членів сільських родин. Окрім того, сільський відпочинок стимулює облаштування сільських осель та благоустрій сільської місцевості, створює додаткові шляхи наповнюваності місцевих бюджетів, є важливим екологічним та естетичним фактором.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню проблем та особливостей розвитку ринку туристично-рекреаційних послуг під впливом різних факторів присвячені наукові праці таких вітчизняних і зарубіжних учених як В. Стафійчука [6], Г. Довгань [2], Б. Друякова [3], М. Мальської [4], І. Смаля [5], Н. Rogacki [7] та інших. В своїх працях науковці приділяють увагу передумовам виникнення та принципам функціонування підприємств рекреаційно-туристичного комплексу, класифікації їх форм і видів. Вивчення виданих робіт з проблеми розвитку ринку туристично-рекреаційних послуг дозволяє зробити

висновок, що питання впливу факторів в туристичній індустрії залишається актуальним в цілому та робить питання вирішення даної проблеми досить своєчасною.

Метою нашого дослідження є: вивчити природні передумови і ресурси розвитку сільського відпочинку в Польщі, оцінити перспективи розвитку сільського відпочинку у регіонах Польщі.

Виклад основного матеріалу. Низка відомих вчених відпочинку в сільській місцевості визначають як "сільський зелений туризм". Він охопив широкий спектр форм відпочинку на селі: від стаціонарного відпочинку у сільській місцевості (власне сільський туризм), відпочинку у туристичних центрах і курортах, що розташовані у селищах і малих містах, до відпочинку у сільських господарствах (агротуризм). Визначення сільського руху як "зелений" підкреслює його екологічну орієнтацію.

Експерти Всесвітньої туристичної організації погоджуються з думкою, що сільський зелений туризм – складна багатоаспектна діяльність, що включає в себе пішохідні прогулянки, гірські походи та альпінізм, кінні прогулянки, спортивні та оздоровчі подорожі, полювання й рибальство, а також інші, менш спеціалізовані форми туризму [1].

Сільський зелений туризм – це вид туризму, який включає відпочинок у сільській місцевості, а також у селищах та малих містах, що передбачає проживання у приватних садибах, переважно є самодіяльним (а не плановим), за метою — більш соціальним, а не суто комерційним, за спрямуванням – екологічним. Основними послугами сільського зеленого туризму є послуга проживання, харчування, транспортне обслуговування, культурні та рекреаційні послуги.

Туристично-рекреаційна галузь проголошена стратегічним напрямом розвитку економіки Польщі є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету, істотного позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях економіки [7].

Важливими передумовами для розвитку сільського зеленого туризму в Польщі є природно-географічні туристичні ресурси, такі як орографічні ресурси, водні, рослинні, тваринні, лісові ресурси, ресурси природно-заповідного фонду.

Характер природних умов конкретної території дуже впливає на вибір потенційними туристами маршруту району подорожі. Туристи беруть до уваги кліматичні і ландшафтні особливості, багатство й унікальність рослинного і тваринного світу, природні можливості

для активного відпочинку.

Польща володіє багатим природно-ресурсним потенціалом, що створює передумови для його широкого використання у туристичних цілях. М'який клімат, мальовничі ландшафти, багата історико-культурна спадщина сприяють організації відпочинку на цій території.

Дуже важливу роль для розвитку сільського туризму в Польщі відіграє географічне положення країни, насамперед, тут слід зазначити близькість до моря, до гірських і лісових масивів, характер берегової лінії, положення країни стосовно основних постачальників туристів, перебування регіону на важливих транзитних шляхах.

Розташування Польщі у центрі Європи та межування з країнами Європейського Союзу сприяє розвитку прикордонного та міжнародного туризму. Географічне положення держави свідчить про легку доступність для туристів із Німеччини, України, Чехії, Білорусі, Словаччини, та Угорщини.

Велике значення для розвитку зеленого туризму має рельєф Польщі. У рельєфі країни переважають низовини і невисокі височини. Середня висота поверхні над рівнем моря складає 169 м. Найвища точка – в Малопольському воєводстві (Карпати) - г. Ризи має висоту 2499 м над рівнем моря, найнижча точка – в околицях села Ельблонзькі Рачки –1,8 м нижче рівня моря [2].

У Східних Карпатах розташувалися гори Бещади, які простягаються до української кордону.

Низовинні території (до висоти 300 м) займають близько 91,3% площі країни; височинні території (від 300 до 500 м) становлять близько 5,6%, а на території з висотами понад 500 м припадає лише 3,1 % площі країни.

Традиційний фізико-географічний поділ Польщі включає шість великих провінцій, що лежать на межі Східної і Західної Європи. Із Західної Європи на територію Польщі заходять чотири провінції: Середньоевропейська низовина, Чеський масив, Малопольська височина, Карпати і Прикарпаття. Зі Східної Європи заходять дві провінції: Східнобалтійсько-Білоруська низовина і Українські височини.

Карпати і Північне Передкарпаття представляють типи рельєфу, характерного для молодих гір. Складчасті й рівнинні структури проявляються там досить виразно. Найбільш характерним елементом ландшафту є V-подібні долини і льодовикові пороги, головні й бічні морени льодовика, наповнені водою льодовикові цирки.

Популярністю користуються райони зі

складним і, як правило, мальовничим рельєфом. Гірський рельєф виграє перед рівниною не тільки в естетичному плані. Він вміщує великий запас рекреаційних ресурсів завдяки чистоті гірського повітря, підвищеному рівню ультрафіолетового випромінювання, можливості організації гірськолижних і альпіністських центрів тощо.

Клімат Польщі помірно континентальний, перехідний від м'якого морського клімату Західної Європи до континентального клімату Східної Європи. Континентальність клімату збільшується з північно-заходу на південний схід. У липні середня температура приблизно 19°C. Середня температура січня близько -5°C. Перехідність клімату Польщі виражається майже двомісячною різницею в тривалості зими і літа (50 днів) у західній і східній Польщі [6]. Таке розходження є дуже істотним фактором при туристському освоєнні регіонів.

Положення Польщі в центрі Європи є причиною того, що сюди без перешкод проникають різні повітряні маси. Полярне морське повітря формує клімат Польщі протягом півроку (впродовж літа, восени і навесні), приносячи похмуру погоду й опади у вигляді дощу. Полярне континентальне повітря приходить взимку і весною, спричиняючи сонячну погоду (мороз або спеку). Восени надходять зворотні континентальні повітряні маси, приносячи чудову сонячну погоду – "золота польська осінь". Маси арктичного повітря досягають країни лише кілька днів на рік, приносячи значний спад температур і обвальні опади снігу.

Клімат Польщі є перехідним типом клімату помірного поясу. Для цього типу характерні часті зміни погоди і значні коливання тривалості пір року в різні роки. Середній стан погоди характерний у періоди між весною і зимою, зимою й осінню, які тривають 30-35 днів. У ці проміжні пори року переважають температури відповідно від 0 °C до 5 °C, від 5 °C до 0 °C. Стан баричних центрів і пов'язана з ними атмосферна циркуляція приводить до переважання західних вітрів (особливо північно- і південно- західних). Вони становлять близько 60 % усіх вітрів. Рідше простір країни піддається впливу східних вітрів (переважно взимку) і лише в окремих випадках – впливу вітрів з півночі і півдня континенту.

Температури літа значно вищі на нижче розташованих територіях і знижуються в міру зростання висоти. В горах впродовж цілого року температури визначаються переважно висотою над рівнем моря, причому вищі показники характерні для сонячних схилів.

Середні річні температури визначаються за температурами зимового і літнього півріччя. Найнижчі температури спостерігаються в північно-східній Польщі. В міру просування на південний захід вони постійно зростають від менш ніж 6 °C на Сувальському Поозер'ї до 8 °C в Сілезькій низовині та в районі Краківка. Просторовий розподіл річних температур визначає диференціацію періоду росту рослин в окремих регіонах країни. Тривалість вегетаційного періоду коливається від 180 днів на Сувальському Поозер'ї та Підляській низовині до 200 днів на Мазовецькій низовині, Куявах, Сандомирській котловині і в поясі височин та до 220 і більше днів – у Західній Польщі, на Сілезькій низовині й Прикарпатті [5].

Температурні умови для сільськогосподарського виробництва країни досить диференційовані, що впливає на його розвиток. Триваліший вегетаційний період більш сприятливий для розвитку сільського господарства з багатьох точок зору, а саме: дає змогу отримувати вищі врожаї; створити більш різноманітну структуру рільництва; сприяє ширшому використанню агротехнічних заходів; дає можливість вирощувати кормові культури на місці зібраних зернових і збирати пізно восени, що також впливає на можливості розвитку агротуризму цих територій. На територіях з коротким вегетаційним періодом ефективність сільськогосподарської діяльності значно нижча.

Атмосферні опади в Польщі залежать передусім від висоти над рівнем моря. Переважаючи вітри від моря приносять велику кількість вологи, перш за все у західну частину країни. Повітряні маси втрачають значну кількість вологи лише над Поморським Поозер'ям. У зв'язку з цим Великопольська низовина і Куяви отримують незначну кількість опадів. Фактично вони лежать у "затінку опадів" Поморського Поозер'я, подібно до того, як розташована на схід Мазовецька низовина лежить у "затінку опадів" Мазурського Поозер'я. Тому в Польщі, при середніх багаторічних показниках опадів близько 600 мм, у горах їх випадає 1200-1500 мм, на височинах і поозер'ях цей показник досягає 700-800 мм, а на низовинних територіях – 450-550 мм [4].

Розподіл опадів протягом року дуже нерівномірний, переважна їх кількість випадає у літній період (2/3 річних опадів), здебільшого в липні й серпні. У зимовий період їх максимум припадає на січень і лютий.

Екологічно чисті ліси та цілоще повітря зумовлюють розвиток відпочинкових видів туризму у Польщі, пішохідного, кінного та вело-

сипедного туризму.

Рослинний світ Польщі є типовим для поясу помірного клімату. В північно-східній частині країни, де клімат прохолодніший, переважають хвойні ліси, що уподібнює цю територію з поясом південної тайги. У Помор'ї, а також на територіях Польської низовини і Малопольської височини, рослинність розвивається під впливом морського клімату. Це здебільшого мішані ліси, рідко з перевагою листяних дерев. У південно-східній Польщі можна зустріти лісово-степові й степові формації.

У горах спостерігається висотна поясність. Можна виділити такі пояси: долинний і гірський, пояс високогірних лісів, а також гірські луки. Долинний пояс утворюють буково-ялинові ліси. В гірському поясі (смерека, ялиця) переважають карликові дерева. Лісові простори займають 28,1% поверхні країни і поділяються на бори, груди, і вільхові ліси.

Лісові екосистеми виконують багато різноманітних функцій. До найважливіших крім господарського значення належить виконання рекреаційної функції, покращення краєвиду.

Трав'яна рослинність у Польщі представлена здебільшого ксеротермічними травами та рослинністю лук. Тут нараховується близько 2300 різних видів рослин. Це типова кількість для цієї частини континенту. Деякі з видів дуже рідкісні й охороняються.

Природний рослинний потенціал Польщі почав інтенсивно використовуватися з розвитком сільського господарства, а за останні десятиріччя – з розвитком промисловості. В результаті рослинний світ займає невеликі анклавні території, менш сприятливих для розвитку господарства і в більшості випадків охороняється законом (національні парки, заповідники).

Багатий рослинний та тваринний світ, наявність унікальних видів, занесених до Червоної книги, сприяють розвитку краєзнавчого та природознавчого туризму. В країні нараховується 22 національних парки, 1183 резервати, 107 ландшафтних парки, 30205 пам'яток природи (з них 23010 окремих дерев, 4537 груп дерев, 742 алеї, 807 скель, гротів та печер), 3354 ліси, що охороняються.

Таблиця 1.

Природоохоронні території Польщі

Національні парки	Площа, га	Ландшафтні парки	Площа, га
Бєбжинський	27834	Книшинська Пуща	71245
Бори Тухольські	4789	Пшемиське Погір'я	61862
Бєсکیدський	16233	Надбужанський	57074
Татранський	21164	Попрадський	54393
Словінський	18619	Мазурський	52156
Магурський	19962	Цистерський	50470
Вігерський	15123	Цісєньсько-Вєтлінський	51146
Польський	9649	Гостинсько-Влоцлавський	42359
Дравєнський	11056	Дравський	41430
Розточанський	8482	Яворські ліси	39214
Горчанський	6764	Слонні гори	51392
Сталових Гір	6280	Долина Слупи	37040
Свєнтокшиський	7626	Тухольський	36983
Вєликопольський	7620	Живецький	35870
Карконоський	5573	Долина Сяну	34865
Біловєзький	10502	Скербєшовський	35488
Волінський	10937	Надвіслянський	33306
Пєнінський	2346	Кашубський	32353
Ойцовський	1890	Заборський	26420
Бабйогорський	1734	Підляський	30904
Норвінський	7350	Цєдинський	30850
		Сєраковський	30413

Складено за [5]

Крім того на території Польщі налічується 1183 природний резервації загальною площею 128001 га. Серед них 32949 фауністичних природних резервацій, 35635 – ландшафтних, 93603 – лісових, 8629 – торфових, 2426 – флористичних, 2867 – водних, 1435 – резервацій неживої природи, 434 – степових. 23 – солончакових.

Ріки й озера також є важливими ресурсами

сільського туризму. Вони формують сприятливий мікроклімат, надають туристам можливість відпочивати на воді, займатися водними видами спорту, забезпечують туристські центри водою. В даний час приозерні курорти і зони відпочинку Польщі й інших країн є популярними районами туризму. У північній частині серед мальовничих пагорбів і лісів розташовано багато озер льодовикового періоду, по

кількості яких Польща уступає тільки Фінляндії.

Майже вся територія Польщі (99,7%) лежить у басейні Балтійського моря у долинах річок Вісли (54% території держави), Одри (34% території), річок Балтійського узбережжя, Преголи та Німану. До басейну Чорного

моря належить невелика територія в районі Долинних Устишук, що обводнюється стоком Дністра і потоками Високого Бескиду. До басейну Північного моря належать тільки південні стоки Столових гір і Бескид, де живляться притоки Лаби.

Таблиця 2.

Найбільші та найглибші озера Польщі

Найбільші озера	Площа, км ²	Найглибші озера	Глибина, м
Снярдви	113,8	Наньча	108,5
Мамри	104,4	Дравско	79,4
Лебско	71,4	Великі Став	79,3
Демб'є	56,0	Чарні Став	76,4
Медве	35,3	Вігри	73,0
Жезьорак	34,6	Вдзідже	68,7
Негоцин	26,0	Вукснікі	68,0
Гардно	24,7	Бабенти	65,0
Ямно	22,4	Можицко	60,0
Вігри	21,9	Тшесньовске	58,8
Гопло	21,8	Піланко	56,6
Дравско	19,6	Єльцьке	55,8
Рос	18,9	Ужево	55,5
Велимне	18,7		
Талти	18,4		
Нідзьке	18,3		
Буково	17,5		

Складено за [6]

У Польщі є близько 9300 озер з площею понад 1 га. Вони займають приблизно 1% площі країни. Найбільше озер – у Поморському, Мазурському і Великопольському поозер'ях. У центральній і східній частинах Польщі великих озер взагалі немає.

Більшість озер Польщі мають льодовикове походження. Вони характерні для молодогляціальних територій (90% загальної кількості озер), рідше розміщені на перигляціальних територіях і в горах.

На узбережжі Балтики утворились два типи озер: дельтові (Демб'є, Друзно), які виникли внаслідок акумулятивної діяльності Одри і Вісли, що спричинила збільшення дельтових територій, та прибережні, що утворилися з давніх морських заток після їх відділення косами (Лебське, Ямно, Гардно).

На Поліссі є декілька великих карстових озер. Між ріками Варта і Нотець знаходяться видувні озера, які з'явилися внаслідок дефляції, а в долинах усіх великих рік поширене староріччя (меандрові озера).

У Польщі налічується 105 великих штучних озер об'ємом понад 1 км³. Більшість штучних озер створено на судетських та карпатських ріках і ріках поозер'їв. Найдавніші з них були створені у ХІХ - на початку ХХ ст. (Милоф на Брджі – в 1848 р., Пілховіце на Брджі – в 1912 р.). Після Другої світової війни

введено в дію 43 великих водосховища. Найбільші з них: Соліпа на Сані (об'ємом 471 км³), Влоцлавек на Віолі (408 км³), Жезьорско на Варті (202 км³). Крім того, в Польщі є понад 1000 великих рибних ставів. Створення штучних водоймищ ускладнюється тим, що більшість рік мають низовинний характер, який не сприяє створенню водних дамб. Найсприятливіші для цього умови – в гірських районах, на гірських хребтах, а також височинах. Збільшення об'єму штучних озер необхідне для: зрошення земель і покращення водопостачання міст; регулювання стоку річок під час повеней; створення рекреаційних територій; поліпшення судноплавності рік; розвитку прісноводного рибальства тощо.

Польща володіє густою і добре розвинутою річковою мережею, що майже цілком належить до басейну Балтійського моря. Найважливіші ріки: Вісла, Дунаєць, Західний Буг, Пилиця, і Одра. Басейни цих рік займають близько 90% усієї площі країни. Ріки в значній частині швидкоплинні, утворюють каскади й водоспади, що є цінним для водного туризму.

Через домінування у геоморфологічній будові Польщі низовин і старих височин більшість польських річок мають рівнинний характер і лише на невеликих ділянках – гірський.

Тваринний світ Польщі загалом представ-

лений видами, характерними для Голарктичної зоогеографічної області (Палеарктичної її частини). Видове розмаїття репрезентує західноєвразійську відміну зони мішаних лісів з характерним поширенням зубра, благородного оленя, лані, козулі, куниці, чорного тхора, європейської норки, бобра, їжака, землерийки, крота – серед ссавців, а також зеленого дятла, чорного дрозда, мухоловки – серед птахів. У південно-східній частині територія Польщі впритул підходить до лісостепової зони з поширенням тварин степу (ховрах, хом'як, дрохва, орел тощо.). У гірських областях на півдні країни зустрічаються види гірської поясності, найбільш характерним серед яких є муфлон.

Загалом є низка природно-географічних чинників, завдяки яким Польща утвердилась серед інших країн Європи як приваблива для розвитку сільського зеленого туризму, зокрема такі:

- різновид незайманих діяльністю людини гірських ландшафтів, характерних для Карпат наявність великої кількості джерел мінеральної води з унікальними лікувальними властивостями;

- неповторний світ флори;

- дивовижний світ фауни, характерний тільки для Карпат;

- сприятливий клімат з м'якими сніжними зимами, помірно вологим не спекотним літом та теплою сухою осінню;

- численні гірські ріки й потоки.

Висновки. Отже, можна сказати, що країна володіє значними природними, туристично-рекреаційними ресурсами, що робить її привабливою для туристів.

За даними ВТО Польща посідає 5-7 серед найбільш відвідуваних країн Європи. Масовий сільський туризм зародився в Польщі на початку 1990-х рр. як засіб розвитку регіонів, які не мають природних ресурсів для розбудови виробничих галузей економіки. Нині у Польщі сільський зелений туризм розвинений в розрізі регіонів нерівномірно. Членство країни в ЄС забезпечує їй широкі можливості для розвитку сільського господарства та агротуристичної індустрії.

В Польщі налічуються близько 15 000 господарств, які займаються сільським та агротуризмом, з них – 8790 агрооселі, середньомісячний чистий дохід яких становить близько 200

євро. Польські фермери постійно отримують підтримку від програм Європейського Союзу. В країні активно діють організації, які об'єднують і допомагають підприємствам у розвитку зеленого туризму. Однією з таких є Польська федерація сільського туризму – Гостинні ферми, яка здійснює класифікацію об'єктів агротуризму.

Сільський туризм може ефективно розвиватися і функціонувати не скрізь, а лише в регіонах, не охоплених діяльністю, яка забруднює навколишнє середовище, на таких територіях як села і селища; малі міста з характерною традиційною архітектурою, побутом, культурою; сільськогосподарські ферми; лісовий фонд; природні парки і специфічні охоронювані території; зони відпочинку і дачні зони; природні феномени; монастирі і священні місця; пам'ятки народної культури під відкритим небом. Сільські райони в Польщі займають понад 93% загальної території країни, на якій знаходиться понад 43000 сільських місцевостей.

На основі поточної оцінки економічного стану країни можна прийти до висновку, що для близько третини гмін Польщі розвиток туризму є основним шансом економічної активізації та багатостороннього розвитку інших послуг (торгівля, гастрономія, культура, розважальна діяльність).

Серед регіонів Польщі, де можна знайти найбільш багатий вибір агротуристичних котеджів, ферм і резиденцій – Померанія, Мазури, Великопольське воєводство і Любуське Поозер'я. У числі яскравих місць, які славляться своїми пейзажами і оригінальним побутом – гори Бескиди на південь від Кракова, околиці міст Зелена Гура і Познань [3].

Польща проводить ефективну політику у сфері туризму, має дієві механізми її реалізації, в основі яких лежить належне нормативно-правове та інституційне забезпечення. В країні добре розвинута промоційна система польських агротуристичних господарств. Така активна політика Польщі є цілком виправданою і згідно з даними Всесвітньої туристичної організації сприяє позитивній динаміці туристичних прибуттів і надходжень, тому вона могла б стати позитивним прикладом для наслідування для українського суспільства.

Література:

1. Всесвітня туристична організація. – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://www2.unwto.org/>
2. Довгань Г.Д. Країнознавство: Довідник. / Г. Д. Довгань, А. Й. Сиротенко, О. Г. Стадник. – Харків: Веста: Вид-во "Ранок", 2007. – 155 с.
3. Друзяков Б.М. Туристические маршруты по европейским странам и городам / Б. М. Друзяков. – Очерки. – М., 2001. – С. 41.
4. Мальська М.П. Туристичне країнознавство. Європа. / М. П. Мальська, М. З. Гамкало, О. Ю. Бардан. – К.: Центр учбової

- л-ри, 2009. – С. 128.
5. *Смаль І.В.* Туристичні ресурси світу / І.В. Смаль. – Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.
  6. *Стафійчук В.І.* Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія: [навч. посіб.] / В. І. Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – К.: Альтерпрес, 2009. – 427.
  7. *Rogacki Henryk.* Geografia spoteczno- gospodarcza Polski. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007. – 267 s.

References:

1. Vsesvitnia turystychna orhanizatsiia. – Elektronnyi resurs. – [Rezhym dostupu]: <http://www2.unwto.org/>
2. *Dovhan H.D.* Krainoznavstvo: Dovidnyk. / H. D. Dovhan, A. Y. Syrotenko, O. H. Stadnyk. – Kharkiv: Vesta: Vyd-vo "Ranok", 2007. – 155 s.
3. *Druiakov B.M.* Turystycheskye marshruty po evropeiskym stranam y horodam / B. M. Druiakov. – Ocherky. – M., 2001. – S. 41.
4. *Malska M.P.* Turystychno krainoznavstvo. Yevropa. / M. P. Malska, M. Z. Hamkalo, O. Yu. Bardan. – K.: Tsentр uchbovoi l-ry, 2009. – S. 128.
5. *Smal I.V.* Turystychni resursy svitu / I.V. Smal. – Nizhyn: Vydavnytstvo Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia, 2010. – 336 s.
6. *Stafiichuk V.I.* Turystychno krainoznavstvo: turystychni resursy svitu. Yevropa, Aziia, Avstraliia ta Okeaniia: [navch. posib.] / V. I. Stafiichuk, O. Yu. Malynovska. – K.: Alterpres, 2009. – 427.
7. *Rogacki Henryk.* Geografia spoteczno- gospodarcza Polski. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007. – 267 s.

Резюме:

Коцан Н. Н., Яцинская Г. Л. ЕСТЕСТВЕННО-ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСЬКОГО ЗЕЛЬНОГО ТУРИЗМА ПОЛЬШИ.

Польша занимает лидирующие позиции на рынке въездного туризма Европы. Сельские регионы Польши занимают более 93% общей территории страны. Проанализированы природно-географические факторы развития сельского зеленого туризма Польши. Исследовано природно-географическое положение страны (близость к морю, горным и лесным массивам, характер береговой линии), рельеф (наличие горных и низменных ландшафтов, карстовых образований), климатические (температурный режим, наличие осадков), водные (наличие рек, озер, источников минеральных вод), орографические, биотические (разнообразие и уникальность растительного мира), лесные ресурсы, ресурсы природно-заповедного фонда (наличие национальных парков, региональных ландшафтных парков, заповедников, заказников, природных резерваций) Польши для нужд развития сельского зеленого туризма. Выявлено влияние природно-географических условий и факторов, которые потенциально и актуально влияют на формирование туристического продукта сельского зеленого туризма Польши. Среди природно-географических факторов, благодаря которым Польша утвердилась среди других стран Европы как привлекательная для развития сельского зеленого туризма, выделяются такие: разнообразие горных ландшафтов, характерных для польских Карпат и Бескид, Столовых гор, наличие большого количества источников минеральной воды с уникальными лечебными качествами; неповторимый мир флоры; чудесный мир фауны, характерный только для Карпат; благоприятный климат с мягкими снежными зимами, умеренно влажным не жарким летом и теплой сухой осенью; множественные горные реки и потоки. Отмечено, что Польша неравномерно обеспечена природными ресурсами для развития сельского зеленого туризма.

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, природно-географические факторы, рельеф, климат, географическое положение, водные, орографические, биотические, лесные ресурсы, природно-заповедный фонд.

Summary:

Kocan N. N., Yaschynska G. L. NATURAL GEOGRAPHIC FACTORS RURAL TOURISM DEVELOPMENT IN POLAND.

The natural geographical factors of rural green tourism in Poland are analysed. The geographical location (proximity to the sea, mountain and forest areas, the nature of the coastline), topography (the presence of mountain and lowland landscapes, karst formations), climate (temperature, the presence of precipitation), water (the presence of rivers, lakes, mineral springs), orographic, biotic (the diversity and uniqueness of the flora), forests resources, the natural resources reserve fund (the presence of national parks, regional landscape parks, reserves) for the purposes of Poland rural tourism development are studied. The impact of natural and geographical conditions and factors that potentially and actually influence the formation of the tourism product of rural green tourism in Poland is found. Among the natural and geographical factors, due to which Poland has established itself among the other European countries as attractive for the development of rural tourism are the followings: the variety of mountain landscapes typical for the Carpathians; the presence of a large number of mineral springs with unique healing properties; the unique flora; the wonderful world of fauna unique to the Carpathians; the favorable climate with mild snowy winters and moderately humid not hot summers and warm dry autumns; the multiple mountain rivers and streams. It is noted that Poland is unevenly endowed with natural resources for the development of rural tourism.

Keywords: rural green tourism, natural and geographical factors, topography, climate, geographical location, water, orographic, biotic, forest resources, nature reserve fund.